

KR 30/03 Publisering av liturgisk materiell

Råd, nemnder m.v.	Møtested	Møtedato
Kirkerådet	Oslo	4.-5. juni 2003

Saksbehandler: Åge Haavik

Saksdokumenter: Samarbeidsavtale mellom Kirkerådet og Verbum forlag

SAK KR 30/03 publisering av liturgisk materiell

Bakgrunn

Det foreligger en avtale mellom Kirkerådet og Verbum om publisering av liturgisk materiale, se vedlegg. Det er behov for å utfylle denne forretningsmessige avtalen gjennom noen presiseringer om hvordan slikt materiale skal publiseres i fremtiden.

Utgangspunktet for det liturgiske materialet Kirkerådet har behov for å publisere, er Kongens anordningsmyndighet for gudstjenestelivet i Den norske kirke, slik denne er hjemlet i Grunnlovens § 16. Denne *liturgimyndigheten* har i moderne tid vært forvaltet av Kirkedepartementet eller av en kirkeavdeling i et departement med videre virksomhetsområde. Gjennom kronprinsregentens res. av 26. oktober 1990 er liturgimyndigheten delegert til Kirkemøtet.

Når Kirkemøtet har gjort bruk av myndigheten og har vedtatt nye liturgiske ordninger, oppstår det et *publikasjonsbehov*. Dette følges opp av Kirkerådet. Fra Kirkerådets side består behovet i *kunngjøring av vedtaket og formidling av det liturgiske materialet* vedtaket genererer, til alle aktuelle brukere. Fra brukernes side består behovet i *tilgjengelighet* til materialet.

I henhold til Gudstjenestebokens bestemmelser, fastsatt ved kongelig

resolusjon, skal det foreligge fire eksemplarer av de liturgiske bøkene i hver kirke. Kirkedepartementet har senere i et rundskriv 7. juni 1992 (F-57-92 og F-58-92) til henholdsvis prestene og menighetsrådene og til kommunene i forbindelse med den nye Gudstjenesteboken m.v., fastsatt at de liturgiske bøkene skal finnes i tre eksemplarer i alle kirker, og at de må anskaffes for kirkekassens (kommunens) regning. Departementet har i brev til Kirkerådet 1. februar 1996 meddelt at dette også vil gjelde for "det tillegg til de liturgiske bøker som nå er trykket på grunnlag av Kirkemøtets vedtak". Kirkerådet forutsetter at denne ordningen også vil gjelde andre tillegg til de liturgiske bøkene som Kirkemøtet vedtar. Utgifter til innkjøp av liturgiske bøker og tillegg til disse, må således dekkes av kommunens bevilgninger til kirken, jf. kirkeloven § 15 bokstav a.

Tidligere ble ett sett av liturgibøker til hver prest sendt ut av departementet og bekostet over statsbudsjettet. Departementet har i brev av 10. juli 1996 til Verbum (med kopi til bispedømmerådene og Kirkerådet), uttalt at "utgifter til tillegg til de liturgiske bøker vil for fremtiden måtte søkes dekket innenfor de budsjetttrammer som er gitt bispedømmerådene." Kirkerådet har vært i kontakt med bispedømmerådene om dette og de er innstilt på å følge dette opp.

Liturgisk forsøksperm

Som en utfylling av Kirkemøtets myndighet til å vedta nye permanente liturgier ble saken «Forsøksperm for gudstjeneste og liturgi» enstemmig vedtatt av Kirkemøtet 1991 (sak KM 20/91) etter forutgående behandling i Kirkens gudstjenesteråd (KGR, nå: NFG), Bispemøtet og Kirkerådet (sak KGR 21/91, sak BM 24/91 og sak KR 46/91).

Dette vedtaket innebærer at den gamle liturgi-ringpermen, som ble overflødig etter at Gudstjenesteboken med alt sitt innhold forelå i innbundet form, ble tatt i bruk til et nytt formål. Permen har fått nye skilleark. Disse oppretter tre kapitler: 1. Tillegg til Gudstjenesteboken (altså nye permanente liturgiske ordninger, som vi ikke har hatt før). 2. Oversettelser av liturgiske ordninger. 3. Liturgiske forsøksordninger.

Etter innholdet i det tredje kapitlet omtales permen som *Forsøksperm for gudstjeneste og liturgi*. Det som har kommet til under de ulike kategoriene i årene som har gått, har blitt publisert fortløpende av Verbum i form av nye ark til Forsøkspermen.

Da denne saken ble tatt opp av KGR, grep man tilbake til Kirkemøtets vedtak i saken «Gudstjenestefornyelse i Den norske kirke» (sak KM 12/90). Kirkemøtet uttalte her:

Kirkemøtet forutsetter at Kirkerådet arbeider kontinuerlig med liturgi og gudstjeneste på kirkens vegne, også med tanke på nødvendige endringer i vedtatte liturgier. Kirkemøtet ønsker en stor grad av liturgisk fleksibilitet, slik at lokalmenighetene får nødvendige muligheter til å gjøre gudstjenesten stedegen.

Den målsetningen som kommer til uttrykk gjennom ordene *fleksibilitet, stedegenhet og kontinuerlig* arbeid ligger også bak programmet *Kontinuerlig salmearbeid* (se sak KGR 3/91-2, 19/91-3, 33/91, 53/91), som har fått sitt tydeligste nedslag så langt i *Salmer 1997*, godkjent etter prosedyren for liturgiske forsøksaker av Kirkerådet 15/11-1996. Utenfor det autoriserte området kan også *Barnesalmeboka* – et samarbeidsprosjekt mellom Verbum, IKO og Kirkerådet – nevnes.

Bakgrunnen for at tanken om en liturgisk forsøksperm ble tatt opp, var at Verbum forlag nettopp på denne tiden skulle begynne arbeidet med å lage Gudstjenestebok for Den norske kirke. Det vedtatte liturgiske materialet skulle altså fremstå i form av en innbundet bok til avløsning av den ringpermen en hadde brukt siden ca. 1980. Foranlediget av dette behandlet kirkemøtene 1989, 1990 og 1991 såkalte «mindre, liturgiske endringer». Mange var opptatt av at døren ikke måtte lukkes for det levende gudstjenestearbeid vår kirke hadde erfart i den liturgiske reformperioden som ble initiert med opprettelsen av Liturgikommisjonen i 1965. Noen mente endog at en ringperm, hvor ark med enkelhet kunne skiftes ut, var et mer tjenlig arbeidsredskap enn en dyr innbundet bok, som kunne komme til å innebære en kodifisering for lang tid fremover. I en merknad til Kirkerådets rammeprogram for den neste fireårsperioden (KM 5/90) gikk komité A så langt som å anbefale at Kirkerådet skulle få Verbum til å skrinlegge planene om Gudstjenesteboken – uten at dette ble fulgt opp gjennom vedtak i møtet.

På den andre siden ble det i debatten også fremholdt at: «Å overlate utviklingen til de lokale og private eksperimenter vil være lite ønskelig.» Kirkemøtet 1990 avviste i et av vedtakspunktene i saken Gudstjenestefornyelse (KM 12/90) utnyttelse av de vedtatte ordningenes variasjonsmuligheter som middel til stedegengjøring.

Vurdering av forsøkspermen

De signalene som innhentet, tyder på at ordningen med denne såkalte forsøkspermen fungerer meget dårlig. Svært mange prester og prestekontor vet ikke om den, til tross for at det fra Kirkerådets side er gitt den informasjon som med rimelighet kan forventes. Videre kan det slås fast at mange av de som nok vet om materialet, har likevel ikke det aktuelle innholdet på plass når det skal brukes. Det medfører ringing med anmodning om akutt og øyeblikkelig bistand. For Kirkerådet er det vanskelig å unngå at kopier må sendes pr. faks. Dette er et problem som også Verbum er kjent med..

Forsøkspermen med sitt innhold er en meget kostbar sak. Sekretariatet har vurdert muligheten for å utstyre alle prestekontorene med 3 eks. av komplett perm. Dette er kalkulert til 2,1 millioner pluss forsendelsesutgifter.

Det har hittil ikke vært mulig å finne dekning til denne posten på budsjettet og det er etter sekretariatet mening ikke ønskelig å prioritere denne utgiftsposten, som eventuelt måtte dekkes over OVF. Tiden er inne til å trekke den konklusjon at Forsøkspermen ikke er et egnet medium for publisering av nytt liturgisk materiale. Denne publiseringsmåten er for dyr, og den har vist seg ikke å nå frem til brukerne i tilstrekkelig grad til at en slik ressursbruk kan forsvares.

De fleste som henvender seg til Kirkerådet nå, forventer å finne det de spør om «på nettet». Det bør derfor legges arbeid i å løse de problemene det måtte innebære å legge det aktuelle materialet på kirkens nettsted. Tanken på å opprette og ajourholde en *komplett nettbasert liturgi-base*, som gir brukerne full tilgjengelighet, er under drøftelse. En rekke problemstillinger må da avklares: ønskeligheten av en slik tilgjengelighet, rettighetsmessige og forlagsmessige perspektiver.

For noe av det liturgiske materialet vil likevel en publisering i form av en egen bok eller hefte være det normale. Som eksempel kan det her henvises til den nye gravferdsliturgien. Slike publikasjoner må for de tjenestegrupper som er involvert, anses som nødvendige redskaper til utførelse av den pålagte tjeneste. De aktuelle tjenestegrupper må derfor utstyres med slike publikasjoner kostnadsfritt. Hvordan dette skal bekostes, er for tiden et uløst spørsmål. Det naturlige ville være at arbeidsgiver bekoster det som er nødvendig for at arbeidet kan utføres. Men fordi myndigheten til å fastsette

liturgier og arbeidsgiveransvaret tilligger forskjellige instanser med forskjellige budsjetter, møter dette motstand. Kirkemøtet har i vedtaket om ny gravferdsliturgi pålagt Kirkerådet å arbeide med å sikre en slik finansiering, se sak KM 8/02 punkt 5:

Kirkemøtet ber Kirkerådet arbeide videre med finansiering av nødvendig liturgisk materiale, jf Gudstjenestebok for Den norske kirke, Del II, side 259, punkt 3.3.

Sekretariatet arbeider for tiden med prosedyrereglementet for arbeidet med liturgisaker. Her må spørsmålet om finansiering finne sin løsning, hvis ikke bunnen skal falle ut i Den norske kirkes arbeid med gudstjenestelivet.

Behandling i Kirkerådet

Under en vurdering av ordningen med liturgiske forsøkssaker (sak KR 8/02) gjorde Kirkerådet et vedtak som forutsetter at publisering i Forsøkspermen er det normale for slike saker. Det heter i vedtaks punkt 5:

Det er viktig at de til en hver tid aktuelle forsøkssaker gjøres tilgjengelige for menigheter og tilsatte i Den norske kirke gjennom Forsøkspermen.

Etter at denne saken er drøftet på nytt med Verbum, foreslås det at Kirkerådet vedtar de følgende tiltak for publisering av liturgisk materiale.

Forslag til vedtak:

1. Når en liturgisak fremmes til vedtak, enten for Kirkemøtet som permanent liturgisk ordning eller for Kirkerådet som liturgisk forsøkssak, skal det være innhentet anslag fra Verbum om hvilke kostnader vedtaket innebærer.
2. Vedtak som gjøres enten av Kirkemøtet eller Kirkerådet, er gjennom den aktuelle protokoll tilgjengelig på Kirkens nettsted, www.kirken.no. Normalt vil vedtak i liturgisaker omfatte hele den liturgiske ordningen vedtaket gjelder. Det liturgiske materialet vil derfor, når vedtak er fattet, være tilgjengelig på Internett i denne form.
3. Liturgiske forsøkssaker skal i tillegg til protokollen tilrettelegges som ferdig liturgisk publikasjon på nettstedet, og dermed anses publiseringen av dette materialet som fullført.
4. Permanente liturgiske ordninger skal publiseres i papirutgave/bokform av Verbum. Om disse sakene i tillegg skal gjøres tilgjengelig på nettstedet, avtales med Verbum i hvert enkelt tilfelle. De nødvendige avtaler med hensyn til opphavsrett må i så tilfelle omfatte også denne formen for publisering.
5. Permanente endringer i Gudstjenestebokens liturgier eller permanente liturgiske ordninger som kommer i tillegg til Gudstjenesteboken, skal inntas i Gudstjenestebok for Den norske kirke så snart dette er forlagsteknisk mulig.
6. Når liturgisk materiale overlates til Verbum for publisering, skal dette skje i form av en formell oversendelse i ferdigredigert form som registreres arkivmessig. Kirkerådet og Verbum avtaler i hvert enkelt tilfelle publiseringsform, fremdriftsplan m.m.
7. Disse forhold innarbeides i prosedyrereglementet for arbeid med liturgisaker.

